

2017-09-05
Slutversion

Inventering av groddjur i Vistaberg, Huddinge

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Huddinge Kommun
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 2017-09-05
Uppdragsansvarig: Fredrik Engdahl
Medverkande: Johan Möllegård
Foton: Om inget annat anges: Fredrik Engdahl
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 7402
Bild på framsidan: Rom från åkegroda i lekvatten

Innehåll

Innehåll	3
Sammanfattning	4
Bakgrund	5
Artskyddsförordningen	6
Metoder	7
Lekvatten	7
Livsmiljöer/ Övervintringsmiljöer	7
Lekinventering	7
Osäkerhet i bedömningen	8
Resultat	9
Lekvatten	9
Livsmiljöer/ Övervintringsmiljöer	10
Lekinventering	11
Konsekvensbedömning	12
Slutsatser	13
Referenser	14
Bilaga 1 – Lekvatten för groddjur vid Vistaberg	15
Bilaga 2 – Fynd av groddjur vid Vistaberg	16

Sammanfattning

En detaljplan håller på att tas fram för Vista skogshöjd i Huddinge kommun. I samband med arbete med en grön strategi för området (Ekologigruppen 2016) bedömdes det att en groddjursinventering behövde genomföras. På uppdrag av Huddinge kommun har Ekologigruppen under våren 2017 inventerat groddjur nattetid samt bedömt lek-, livs- och övervintringsmiljöer i området. Inom det undersökta området observerades åkergroda, vanlig groda och mindre vattensalamander samt passande livs- och övervintringsmiljöer. Under inventeringen torkade de undersökta lekvattnen ut och bedöms endast fungera som lämpliga miljöer vissa år.

Alla arter som noterades i området är skyddade enligt artskyddsförordningen. Åkergrodan som finns i området har ett särskilt starkt skydd då den finns upptagen i artskyddsförordningen § 4, inte bara djuren utan också de miljöer de nyttjar är skyddade.

Eftersom den planerade exploateringen i området bedöms ta miljöer som nyttjas av åkergroda i anspråk behöver man genomföra åtgärder för att säkra den ekologiska kontinuiteten för arten. Dessa åtgärder bör omfatta bevarande av befintliga lekdammar, livsmiljöer och övervintringsplatser, och/eller skapande av nya.

Nästa steg i processen är ett samråd med länsstyrelsen då det diskuteras hur planprogrammet kommer att påverka populationen av groddjur i området med ett särskilt fokus på åkergroda.

Bakgrund

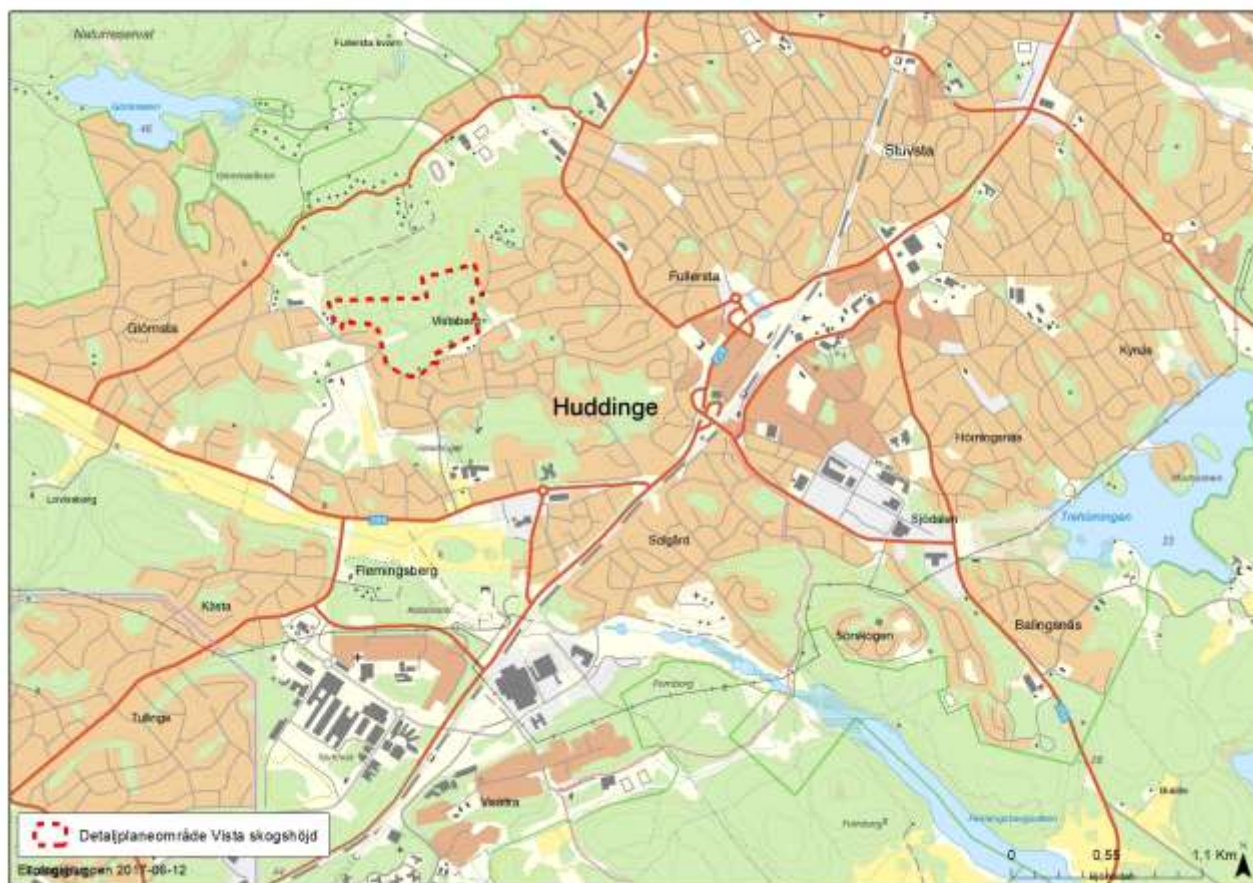
Inventering av groddjur i
Vistaberg
2017-09-05

En detaljplan håller på att tas fram för Vista skogshöjd i Huddinge kommun. Detaljplanen, med omkring 500 bostäder och en förskola, är den sista delen av utbyggnaden av området Vistaberg. Området är kuperat och en dalgång bevuxen med skog löper i öst-västlig riktning.

Ekologigruppen har gjort en övergripande landskapsanalys – Gröna strategier för Vista skogshöjd (Ekologigruppen 2016). Utifrån denna analys har förslag getts på åtgärder, utifrån målsättningen att planområdet fortsättningsvis ska ha kvar en ekologisk funktion och att möjligheten till rekreation ska bevaras och utvecklas. I denna utredning, påpekades att en groddjursinventering bör utföras, med tanke på befintliga våtmarker och att det kan finnas skyddade arter i form av grod- och kräldjur som omfattas av artskyddsförordningen och där förutsättningarna för bibehållande av lokala populationer fortsatt ska vara goda.

På uppdrag av Huddinge kommun har Ekologigruppen därför undersökt vilka groddjur som förekommer inom det planerade detaljplaneområdet i Vistaberg (figur 1).

Rapporten redovisar resultatet från utförda inventeringar och ska kunna användas som underlag vid konsekvensbedömningar avseende bebyggelseplaner i området.

Figur 1. Kartan visar platsen för det planerade detaljplaneområdet inom vilket fokus för groddjursinventeringen legat.

Artskyddsförordningen

Groddjur skyddas av lagstiftning enligt 4 och 6 §§ artskyddsförordningen (artskyddsförordningen, 2007:845) och är fridlysta i Sverige. Artskyddsförordningen ska ses som en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter (mark- och miljööverdomstolen 2013:13 och mark- och miljööverdomstolen M11317-14). Detta innebär att tillståndsmyndigheten ska bedöma hur skyddade arter påverkas av en planerad verksamhet. Syftet med artskyddet är enligt 8 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken att skydda arter.

Av de vanligare arterna har åkergroda och större vattensalamander det starkaste skyddet i 4 § artskyddsförordningen. Den större vattensalamandern finns dessutom upptagen i art och habitatdirektivets bilaga 2 vilket gör att den har en väldigt stark skyddsstatus. Medan vanlig groda, vanlig padda och mindre vattensalamander har ett något lägre skydd i 6 § artskyddsförordningen.

- **4 § artskyddsförordningen** innebär att det är förbjudet att (1.) avsiktligt fånga eller döda djur, (2.) avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder, (3.) avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och (4.) skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren.
- **6 § artskyddsförordningen** innebär att det är förbjudet att (1.) döda, skada, fånga eller på annat sätt samla in exemplar, och (2.) ta bort eller skada ägg, rom, larver eller bon.

Dispenser söks hos Länsstyrelsen, men det är väldigt tydligt reglerat vilka ändamål som kan ligga till grund för en dispens. En dispens får ges endast om:

1. det inte finns någon annan lämplig lösning,
2. dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde, och
3. dispensen behövs
 - för att skydda vilda djur eller växter eller bevara livsmiljöer för sådana djur eller växter,
 - för att undvika allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten eller annan egendom,
 - av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet eller av andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse,
 - för forsknings- eller utbildningsändamål,
 - för återinplantering eller återinförsel av arten eller för den uppfödning av en djurart eller den artificiella förökning av en växtart som krävs för detta, eller
 - för att under strängt kontrollerade förhållanden selektivt och i liten omfattning tillåta insamling och förvaring av vissa exemplar i en liten mängd.

Metoder

Inventering av groddjur i
Vistaberg
2017-09-05

Lekvatten

Förutom de platser som utpekats som potentiella lekmiljöer i arbetet med Gröna strategier för området, besöktes också andra våtmarksmiljöer. En GIS-analys genomfördes för att hitta sänkor i landskapet där vatten troligtvis ansamlas. Fynd av dammar markerades i GIS och en bedömning på plats gjordes utifall dammen/våtmarksområde kunde hysa lekande groddjur. Endast de platser som bedömdes kunna hysa lekande groddjur återbesöktes nattetid. Förutom vattensamlingar inom planområdet besöktes också flertalet platser längs gång/cykelvägen norr om området, ifall groddjuren där besöker planområdet eller vice versa.

För att en vattensamling ska betraktas som ett potentiellt lekvatten måste det uppfylla vissa kriterier, och ju fler av dessa som uppfylls, desto större sannolikhet att vattensamlingen är lämplig som lekvatten:

- Torkar inte ut under sommaren
- Ligger i ett öppet och soligt läge
- Fiskfritt
- Ligger låglänt
- Är rikligt bevuxen med vattenvegetation
- Vattnet är inte surt

Överlag värderas alla kriterier av alla groddjur, men större vattensalamander har något högre krav på att det finns vatten längre under säsongen, eftersom ynglen tar längre tid på sig för sin utveckling.

Fältinventering efter potentiella dammar för lek, övervintringsplatser samt livsmiljöer för groddjur gjordes dagtid den 27 april 2017.

Livsmiljöer/ Övervintringsmiljöer

Avgränsning av groddjurens livsmiljöer är väldigt svårt att göra eftersom flera arter, till exempel vanlig padda och vanlig groda, förekommer i alla typer av fuktiga biotoper. Därför har denna avgränsning endast gjorts översiktligt.

Ett område som bedöms vara övervintringsplat ska helst ligga i ett varmt läge, gärna en sydsluttning, eftersom groddjuren då tidigt kan vakna på våren ur sin dvala. Det måste även vara möjligt att krypa undan och gå i dvala i ett utrymme som är frostfritt, till exempel stenrösen, stenmurar eller komposthögar. Potentiella övervintringsplatser togs med i bedömningen av passande livsmiljöer.

Lekinventering

Inventeringen av de potentiella lekmiljöerna utfördes under tre kvällar/nätter, 7 – 8 maj, 17 – 18 maj och 6 – 7 juni. Som regel genomfördes inventeringen direkt efter mörkrets inbrott. Den metod som användes var en variant av den standardiserade ficklampsmetoden för inventering av vattensalamander (Naturvårdsverket 2005). Metoden går ut på att eftersök görs med hjälp av ficklampa i 30 sekunder var femte meter längs strandkanten på varje damm. Eftersom alla vattensamlingar i området var av ringa storlek kunde dock varje del av dessa genomsökas noggrant. I vattensamlingarna längs gång/cykelvägen norr om planområdet inventerades groddjur mera översiktligt, och endast vid ett tillfälle. Både för vattnen inom planområdet och längs gång/cykelvägen noterades också alla groddjur som sågs vid besöket under dagtid. Alla groddjur som observerades under inventeringarna räknades och bestämdes till art och utvecklingsfas (vuxna individer, rom, yngel).

Mindre vattensalamander
(*Lissotriton vulgaris*)

En upp till 10 cm lång gråbrun salamander med mörkt gråaktiga fläckar som under leken framträder tydligare. På huvudets sidor går en mörk linje genom ögat. Undersidan är orange i mitten, ljusare mot sidorna, med bruna fläckar. Under leken utvecklar hanen en ryggkam som löper från huvudet till svansspetsen.

Åkergroda
(*Rana arvalis*)

Åkergrodan är en upp till åtta centimeter stor stjärtlös groda som har en spetsig nos med mörk ansiktsmask. Färgen varierar från brunt till brungult. Undersidan är oftast enfärgat ljus. Under leken ändrar hanen färg till helt eller delvis blå. Grävnölen på bakfotens insida är hård och stor, minst som halva innetån.

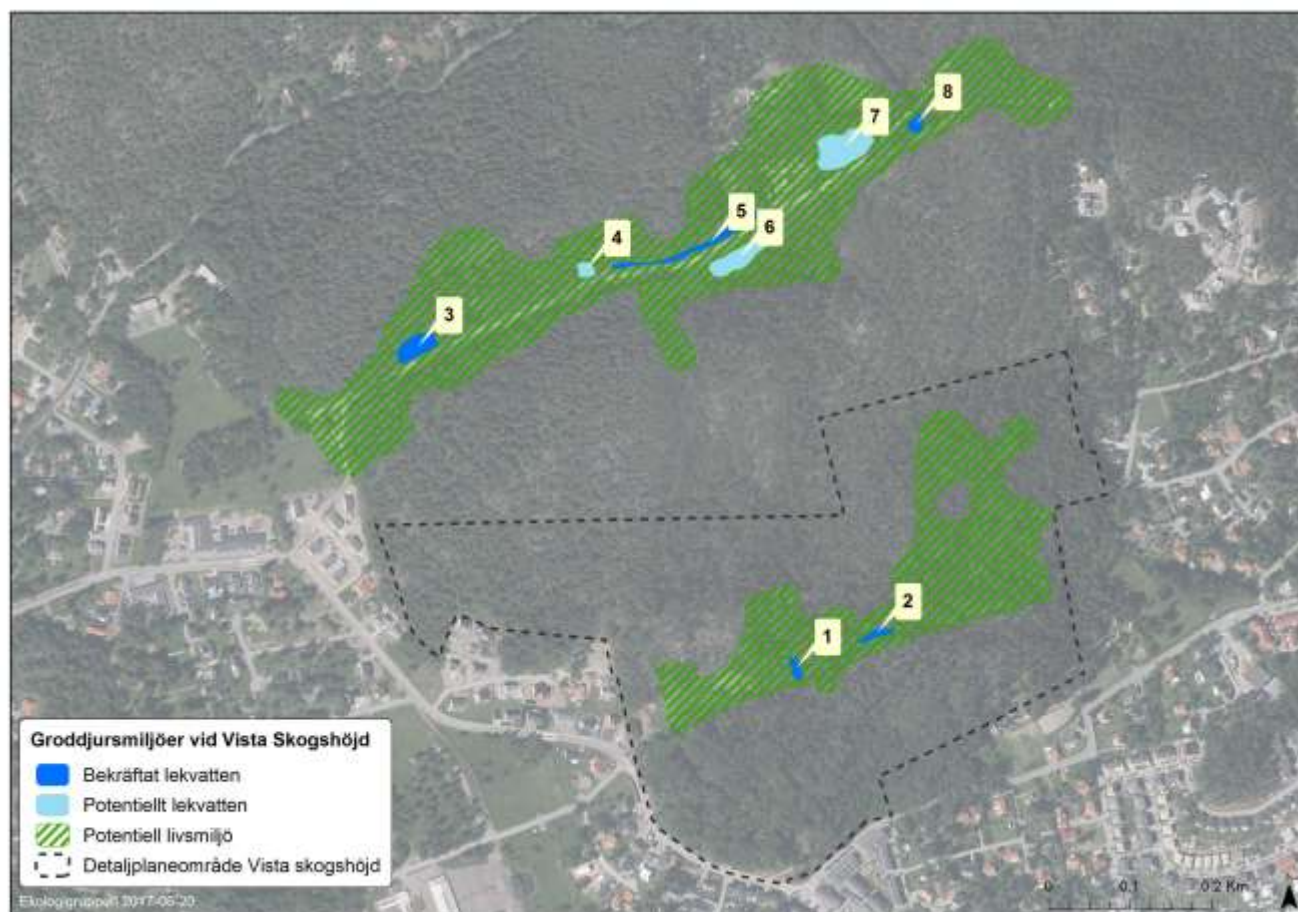
Osäkerhet i bedömningen

Rom från brungrödor, det vill säga vanlig groda och åkergroda, är väldigt lika. Det kan därför vara svårt att skilja på dessa. Enligt litteraturen har vanlig groda ett grumligt geléhölje runt rommen redan när den läggs medan åkerrodans är klar för att sedan bli mer grumlig med tiden. Detta har använts för att artbestämma grodrommen.

Lekvatten

Vid inventeringen under dagtid noterades (förutom de som pekats ut under tidigare arbete med Gröna strategier för området) flertalet våta områden med potentiella lekvatten som sedan besöktes kvällstid för eftersök av groddjur. Redan vid andra kvällsbesöket noterades dock att flertalet av dessa var på väg att torka ut. Endast ett dike (nr 1) och en gammal körskada från en skogsmaskin (nr 2) bedömdes nu som potentiella lekvatten (figur 2). Förutom vattentillgången bedömdes vegetationen som opassande i många vatten med främst vitmossa och brist på lämpliga växter för romläggning. Vid tredje kvällsbesöket hade endast körskadan vatten kvar, men den samlade bedömningen är att både diket och körskadan kan utgöra lekvatten för vissa groddjur under vissa år, förutsatt att vädret inte är för torrt. Denna hypotes stärks också av att vuxna individer av flertalet arter av groddjur (se tabell 1 nedan) noterades i området och eftersom vi bedömer att spridningsmöjligheterna från norrut liggande områden är begränsade har dessa individer troligtvis kläckts och vuxit upp i närheten av lekvatten 1 och 2.

Längs gång/cykelvägen norr om planområdet hittades flertalet lämpliga lekvatten, varav flera hade sådan storlek att de bedöms hålla vatten tillräckligt länge för att möjliggöra lek även för större vattensalamander.

Figur 2. Lekvatten för groddjur vid Vistaberg. Nummer visar vattensamling enligt tabell 1.

Livsmiljöer/ Övervintringsmiljöer

I dalgången där det planerade planområdet ligger finns stora ytor med passande livsmiljöer och övervintringsmiljöer för groddjur. Även om vattensamlingarna som inventerades inte höll tillräckligt mycket vatten tillräckligt länge för att möjliggöra lek 2017, visar tidigare inventeringar att år med mer nederbörd (exempelvis 2014) skapar vattenmiljöer här som kvarstår längre på säsongen. Under 2017 var nederbördsmängden under det normala, endast 60-80 % av normala vattenmängder enligt SMHI. De miljöer som torkade ut för tidigt för att möjliggöra lek under 2017 kan dock ändå vara värdefulla för födosök. Området har överlag förhållandevis god tillgång på död ved som kan ge skydd och hysa diverse insekter som utgör passande föda. I många av slänterna på dalgången finns god tillgång på sten och block, vilket utgör en möjlig övervintringsmiljö. Även död ved kan nyttjas för övervintring.

Mellan planområdet och området längs gång/cykelvägen norrut finns höglänta hållmarker med barrträd. Dessa torra, höga och sura miljöer bedöms till stor del försvåra vandring av groddjur i nord/sydlig riktning. Det är inte uteslutet att groddjur kan röra sig över dessa marker, men sannolikheten bedöms som låg. I anslutning till de potentiella lekvattnen längs gång/cykelvägen finns också områden med passande livs- och övervintringsmiljöer, vilket också borde begränsa benägenheten för groddjuren där att vandra in i planområdet.

Figur 3. Diket utgör ett bekräftat lekvatten (vattensamling 1)

Lekinventering

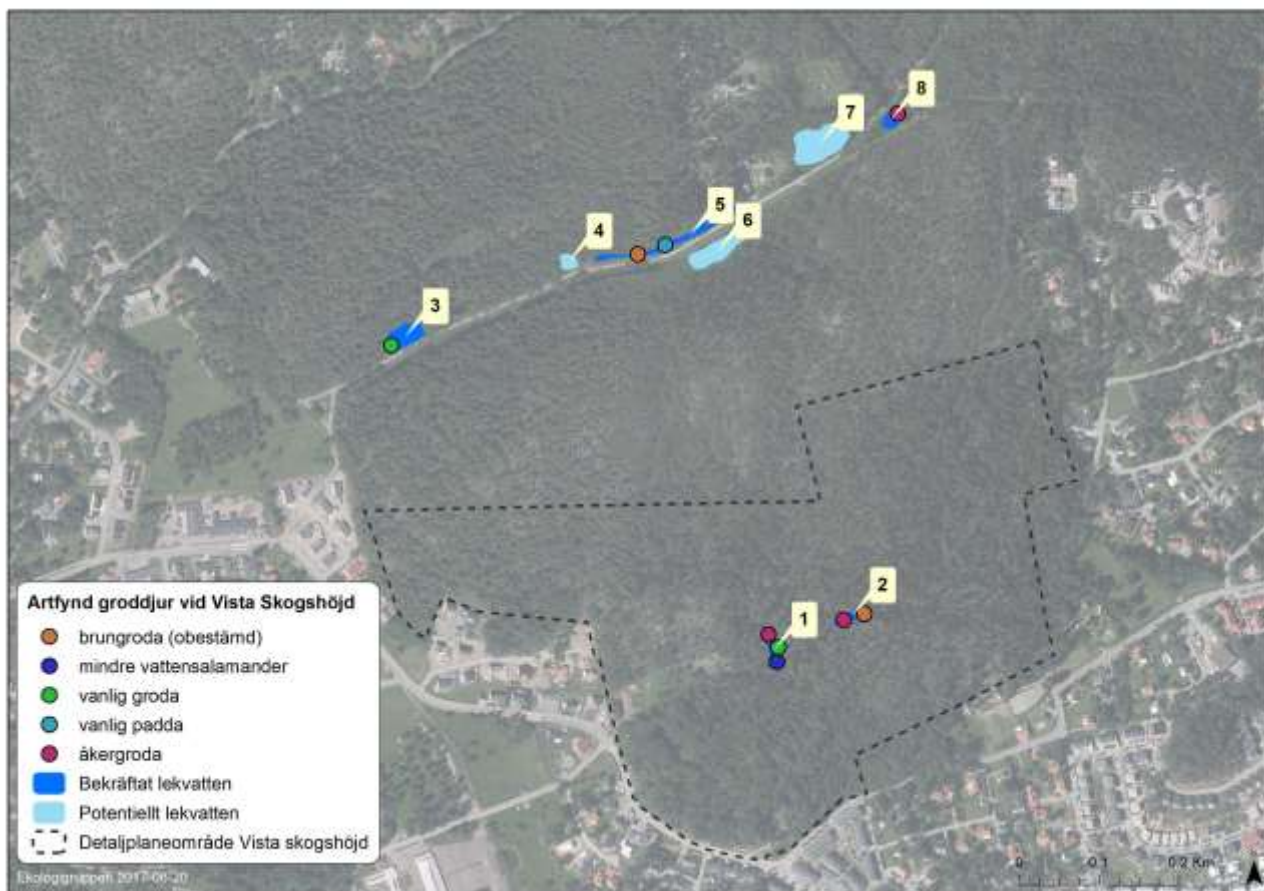
Inventering av groddjur i
Vistaberg
2017-09-05

Under inventeringen gjordes fynd av åkergroda, vanlig groda, mindre vattensalamander och vanlig padda (tabell 1). Inga spelande groddjur kunde höras.

Tabell 1. Tabell 1. Artfynd gjorda under inventering kväll/nattetid. "-" indikerar att platsen inte besöktes

Vatten-samling	2017-04-27 (dagtid)	2017-05-07 (kvällstid)	2017-05-17 (kvällstid)	2017-06-06 (kvällstid)
1	<i>Inga fynd</i>	Mindre vattensalamander (1 hona, 1 obestämd)	Åkergroda (rom), vanlig groda (5 vuxna)	<i>Inga fynd</i>
2	Åkergroda (rom)	Åkergroda (rom), brungroda* (1 liten obestämd)	Åkergroda (rom)	<i>Inga fynd</i>
3	<i>Inga fynd</i>	Vanlig groda (rom)	-	-
4	<i>Inga fynd</i>	<i>Inga fynd</i>	-	-
5	<i>Inga fynd</i>	Vanlig padda (1 vuxen), brungroda* (rom, obestämd)	-	-
6	<i>Inga fynd</i>	<i>Inga fynd</i>	-	-
7	<i>Inga fynd</i>	<i>Inga fynd</i>	-	-
8	<i>Inga fynd</i>	Åkergroda (rom)	-	-

* brungrodor är ett samlingsnamn för vanlig groda, åkergroda och långbensgroda

Figur 4. Kartan visar fynd av groddjur i det undersökta området. Nummer visar vattensamling enligt tabell 1.

Alla tre arterna som noterats inom planområdet är vanligt förekommande i regionen och bedöms i den senaste rödlistan ha en livskraftig population i landet. Enligt Artportalen finns inom Huddinge kommun ungefär 15 tidigare noterade lokaler för åkergroda, ett 40-tal för vanlig groda och ett 30-tal för mindre vattensalamander. En påverkan på enstaka individer av arterna i området bedöms därför inte medföra någon påtaglig negativ inverkan på artens bevarandestatus, varken inom kommunen eller inom boreal region.

Konsekvensbedömning

Den planerade exploateringen av det undersökta området kommer att påverka groddjurens alla livsmiljöer negativt. Detta bedöms påverka den lokala populationen negativt. Eftersom åkergrodan och dess livsmiljöer är skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen måste en dispens egentligen sökas hos Länsstyrelsen. Det finns dock inget lagrum i artskyddsförordningen för att godkänna en sådan dispens, se under rubriken Artskyddsförordningen. Det är endast för stora infrastrukturprojekt som t.ex. nya stora vägdragningar eller nya tågförbindelser som det kan vara aktuellt, eftersom sådana projekt ibland bedöms ha ett ”allt överskuggande allmänintresse”.

Figur 5. Rom från åkergroda i tidigare körskada från skogsmaskin (vattensamling 2)

Eftersom det inte finns något lagrum för en dispens i det här ärendet behöver åtgärder göras för att säkerställa åkergrodans "ekologiska kontinuitet" inom området. Det vill säga att åkergrodan ska kunna fortleva inom området även efter den planerade detaljplanen. Därför måste livs-, lek- och övervintringsmiljöer bibehållas, eller nyskapas efter den planerade exploateringen. Fokus bör vara på att förstärka befintliga lekvatten eller nyskapa lekvatten. Åtgärder för att tillgodose groddjurens lekmiljöer går att kombinera med öppna dagvattenlösningar om vattnet har tillräckligt god kvalitet. Runt dessa bör det sparas/skapas områden som groddjuren kan nyttja för födosök och övervintring. Om inga åtgärder görs finns en risk att planen överklagas, med avslag eller förseningar av arbetet som följd.

Slutsatser

Vi bedömer att populationen av åkergroda inom planområdet har svårt att röra sig till intilliggande grodmiljöer norr om planområdet, detta går dock inte helt att utesluta. Med beaktande av försiktighetsprincipen kan vi därför inte veta om det sker ett utbyte mellan områdena. Därför anser vi att man bör säkerställa den ekologiska kontinuiteten för åkergroda och groddjur överlag inom planområdet genom att bibehålla eller skapa livs- övervintrings- och lekmiljöer.

Nästa steg i processen är att ha ett samråd med länsstyrelsen då det diskuteras hur planprogrammet kommer att påverka populationen av groddjur i området med ett särskilt fokus på åkergroda och vilka åtgärder som behöver genomföras.

Referenser

Tryckta källor

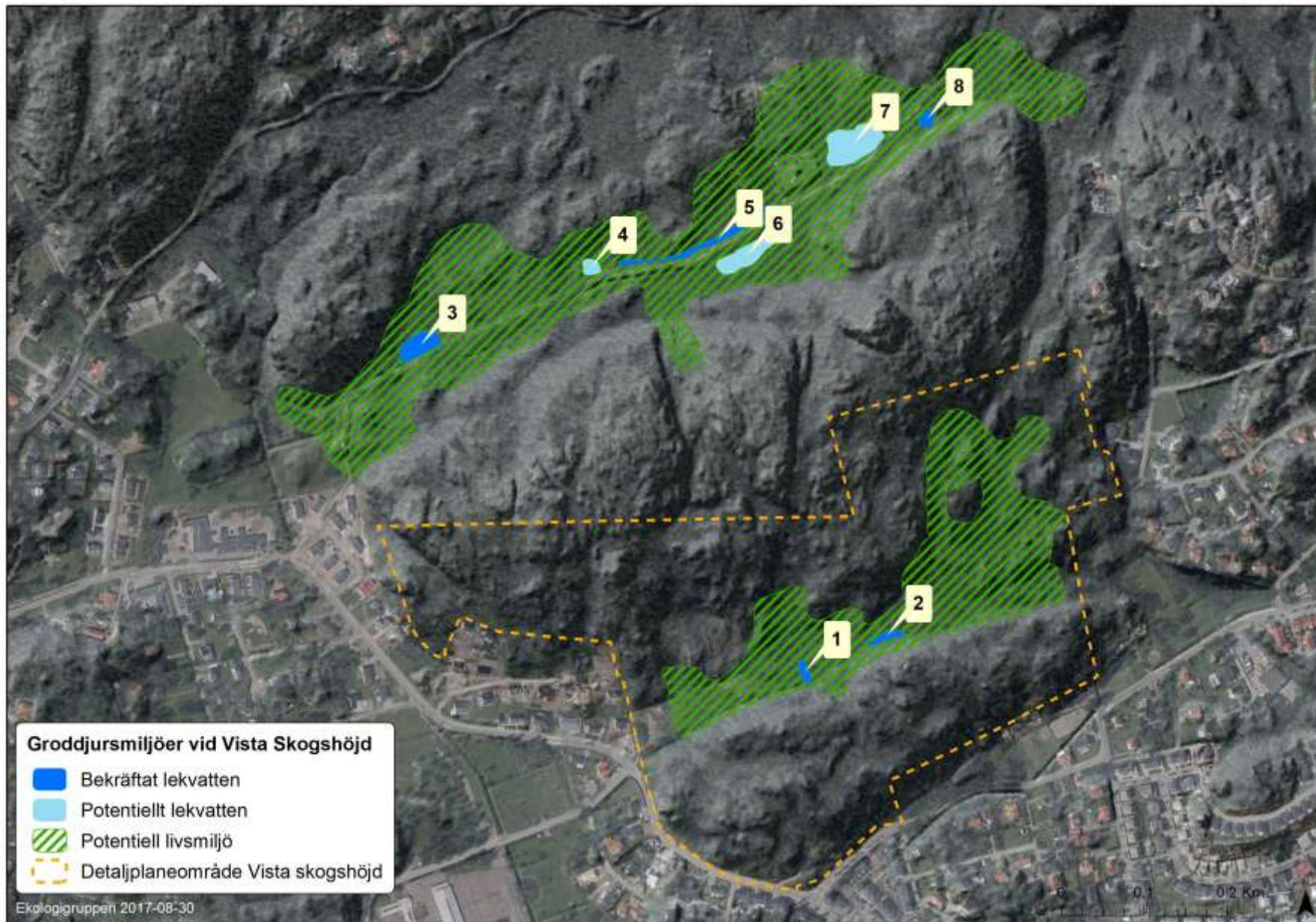
Ekologigruppen (2016). Gröna strategier för Vista skogshöjd.

Naturvårdsverket (2005). Undersökningstyp: Inventering och övervakning av större vattensalamander (*Triturus cristatus*) Version 1:0 : 2005-04-21

Andra källor

Artportalen (2017-08-30). <http://www.artportalen.se>. Uppgifter om tidigare fynd av groddjur i kommunen. Sökning genomförd för åren 1997-2017.

Bilaga 1 – Lekvatten för groddjur vid Vistaberg

Bilaga 2 – Fynd av groddjur vid Vistaberg

